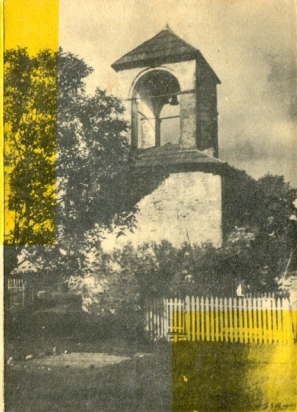

TSALENJIKHA

Thirty kilometres north of the town of Zugdidi, on a high hill, stands the domed church of Tsalenjikha, overlooking the village of that name, some three kilometres distant.

The church dates from the tenth/eleventh century A. D. and is justly regarded as an outstanding specimen of medieval Georgian architecture.

The façades of the building are richly ornamented. The mural paintings of the nave preserve the images of saints and of the founders. In the porches, on the columns of the nave, and over the windows, there are many Georgian and Greek inscriptions of historical value, but for the most part damaged.

As can be learnt from the inscriptions, the murals were commissioned by the ruler

of Samegrelo, prince Vameq Dadiani (1386-1396), and executed by the Byzantine master Kyr Mannel Eugbucios.

In the eighteenth century the damaged portions of the church were restored and ornamented by Bishop Eudemon Jayani of Tsalenjikha, while the then ruler of Samegrelo, Levan II Dadiani, built the adjoining chapel and had its interior covered with murals. Of these only some fragments have come down to us, including the group portrait, on the south wall, of Levan II himself and the princely family.

The nineteenth century saw the substitution of a plain stone fence for the original *enceinte* with which the church had been enclosed, and which, with the lapse of time, had gradually been reduced to ruins.

Rising conspicuously over the northern stretch of this fence, is a two-storied bell tower. The gate constitutes the first storey, the second being taken by the belfry proper.

An interesting feature is a tunnel (40 m. to 45 m. long and 3 m. to 4 m. high) running in a westerly direction from the church.

A. Mikava

Editor: P. Zakaria

GEORGIAN SOCIETY FOR THE PRESERVATION OF HISTORICAL MONUMENTS

სსიპ
1994 10 232
სსიპ

ლოთი-ოცნეტური მუზეუმის ფ.კ. კ. თბილისი, შრომის ქ. № 2

№ 1450

01989

ტრაკი 4500

ЦАЛЕНДЖИХА

В 25 километрах от города Зугдиди и в двух километрах от села Цаленджиха, на высокой горе расположен центрально-купольный храм «Цаленджиха».

Церковь эта датируется X—XI веками и представляет собой один из интереснейших памятников грузинского зодчества.

Фасады храма богато орнаментированы. Стены зала покрыты фресками с изображениями святых и портретами строителей храма.

На столбах зала, окнах и притворах много ценных надписей на грузинском и греческом языках, но большая часть их повреждена.

Из сохранившихся надписей следует, что храм был расписан по заказу правителя Мингрелии Вамека Дадлиани (1386—1396 гг.), византийским художником Кир-Мануил Евгенником. В XVII веке поврежденные части храма восстановил и богато украсил цаленджихский епископ Евдемон Джаиани. А по указанию другого правителя Мингрелии Левана II Дадлиани, к церкви пристроили притвор.

Его стены также расписаны фресковой живописью. От нее в настоящее время сохранились лишь небольшие фрагменты. На юж-

ной стене притвора изображен сам Леван Дадлиани с семьей.

Севернее храма у ворот ограды, возвышается двухэтажная колокольня, относящаяся к позднему средневековью. В первом этаже колокольни, под сводом, помещаются ворота. Второй этаж представляет собой арочную звонницу.

Западнее церкви сохранился туннель. Длина его 40—45 метров, высота же достигает 3—4 метров.

Первоначально храм окружала высокая ограда из тесанного камня. Однако в течение веков она постепенно разрушилась и в начале XIX века на ее развалинах построили простой каменный забор.

А. Микава.

Редактор: П. Закарая.

წალენჯიხა

დაბა წალენჯიხიდან ორიოდე კილომეტრის დაშორებით, მაღალ გორაკზე მდებარეობს წალენჯიხის ცენტრალურ გუმბათოვანი ტაძარი.

ეს ძეგლი X—XI საუკუნეებით თარიღდება და ქართული ზურათომძღვრების ერთ-ერთ შესანიშნავ ნიმუშს წარმოადგენს.

წალენჯიხის ტაძრის ფასადები მდიდრულადაა მოჩუქურთმებული. დარბაზის კედლები მონატურულია ფრესკებით. მათზე გამოსახულია წმინდანები და ეკლესიის მშენებელთა პორტრეტები.

საკმლებსა, ეკვრებსა და დარბაზის სვეტებზე მრავალი ღირსშესანიშნავი ქართული და ბერძნული წარწერაა. წარწერების დიდი ნაწილი დაზიანებულია.

შემორჩენილი წარწერებიდან ირკვევა, რომ ვამეყ დადიანის დაკვეთით (1286—1396 წწ.) ტაძარი მოუხატავს ბიზანტიელ მხატვარ — კირ მანუელ ევგენიკოსს. მე-17 საუკუნეში ტაძრის დაზიანებული ადგილები განუახლებია და მდიდრულად

მოურთავს წალენჯიხელ ეპისკოპოსს ევდემონ ჭაიანს. ოღონდ მთავრის ლევან მეორე დადიანის მითითებით, დარბაზის შესასვლელი კარის სამხრეთით, ტაძრისთვის ეკვდერი მოუშენებიათ. მისი კედლები სათანადოდ შეუქმნათ ფრესკული მხატვრობით, რომლისგან ამჟამად სულ მცირე ფრაგმენტებლად დარჩენილი.

ეკვდერის სამხრეთის კედელზე დახატულია ლევან მეორე დადიანი ცოლ-შვილით.

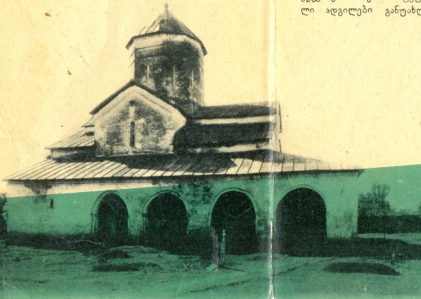
ეკლესიის ჩრდილოეთით, გალავნის კართან აღმართულია გვიანი შუასაუკუნეების ორსართულიანი სამრეკლო. სამრეკლოს პირველი სართულის კამარის ქვეშ ალაყაფის კარგებია მოთავსებული. მეორე სართული თაღოვან ფანჯატურს წარმოადგენს.

ტაძრის დასავლეთით დაცულია გვირაბი. მისი სიგრძე 40—45 მეტრია, სიმაღლე კი 3—4 მეტრი.

თავდაპირველად ეკლესიას გარს უწლის თოლი ქვით ნაშენი მაღალი გალავანი, რომელიც საუკუნეთა მანძილზე დანგრეულა. მე-19 საუკუნის დამდეგს მის ნანგრევებზე უბრალო ქვის გალავანი გაუკეთებიათ.

ა. შიქაძე

რედაქტორი: **პ. ზაპარაია**

საქართველოს კულტურის ძეგლთა დაცვის
სახელმწიფო

ГРУЗИНСКОЕ ОБЩЕСТВО ОХРАНЫ
ПАМЯТНИКОВ КУЛЬТУРЫ